

'Technologie helpt, maar is niet zaligmakend'

Barneveldse bestuurders over zorg voor ouderen met dementie

GPS-systemen die een signaal afgeven wanneer bewoners buiten een bepaald gebied komen, een kompas dat altijd richting het verpleeghuis wijst: technologie speelt een steeds nadrukkelijker rol in de zorg voor ouderen met dementie. In Barneveld trekken de verpleeghuizen hierin gezamenlijk op.

Job van der Mark

Het gebruik van technologie in de zorg voor ouderen met een zorgvraag zoals dementie is onderdeel van een bredere trend, aldus de bestuurders van alle vier de verpleeghuizen in Barneveld. Zij staan naar eigen zeggen achter dezelfde lijn: technologie helpt bij vrijheid en veiligheid, zolang maatwerk en wensen van bewoners centraal blijven. Bewoners van verpleeghuizen laten meedoen aan de maatschappij en hen zoveel mogelijk vrijheid bieden, gaat hierin hand in hand met veiligheid. „Dit is een voortdurende zoektocht, niet alleen in de ouderenzorg overigens”, zegt Timon Dijkman, bestuurder van Neboplus. „Maatwerk bieden is het uitgangspunt. Hierin zijn de laatste tijd, zeker op het gebied van zorg voor ouderen met dementie, mooie stappen gezet.”

Een voorbeeld zijn kompassen die altijd richting de locatie van het verzorgingshuis wijzen. „Maar ook complexere technologie, zoals GPS-voorzieningen die een signaal geven als de bewoner buiten een bepaald gebied komt. En uiteraard is dat gebied volledig variabel. Het kan zich beperken tot de voordeur, de randen van de tuin van een verpleeghuis of zelfs een bepaalde postcode.”

IN DE WIJK Dat laatste is cruciaal, aldus Tamara de Kroon, bestuurder van de Barneveldse zorgorganisatie ENA. „Als een bewoner het gewend is om veel buiten te zijn, dan is het niet aan ons om dat hoe dan

ook te beperken. Hoe goed de bedoelingen ook zijn. Want wat zijn de risico's? Hoe zou het wel kunnen op een goede manier? Daar heb je het over met elkaar: in de eerste plaats met de bewoner zelf en daarnaast met de familie.”

Dijkman trekt de verantwoordelijkheid zelfs breder dan de familie van een oudere met dementie alleen. „Ik denk dat de samenleving als geheel hierin een rol heeft te spelen. Nederlanders worden steeds ouder. De komende jaren zullen steeds meer ouderen zorg nodig hebben, dus ook ouderen met dementie. Hoe ga je in de wijk om met een meneer of mevrouw die de weg kwijt is? Of juist net wel de weg weet naar het huis waar hij of zij ooit heeft gewoond, maar vervolgens niet begrijpt dat daar andere mensen wonen. Nodig je de oudere uit? Bied je een kopje koffie aan?”

Want de zorgorganisaties horen soms verontrustende geluiden uit de samenleving als ouderen door de wijk wandelen. De Kroon: „Wij willen niet de vraag krijgen: 'Er loopt hier iemand uit jullie verpleeghuis. Is dat wel de bedoeling?' Of dat mensen, wanneer ze iemand tegenkomen die in de war is, vinden dat de verpleeghuizen hiervoor verantwoordelijk zijn. Goede zorg is wat ons betreft zorg die is afgestemd op de ondersteuningsvraag van de cliënt of bewoner. Hierbij staan het leven en welbevinden voorop.”

MORELE Plicht De Wet zorg en dwang, die op 1 januari 2020 van kracht is gegaan,

vormde in zekere zin het startpunt voor meer maatwerk voor bewoners en cliënten. Deze wet regelt de rechten bij onvrijwillige zorg of onvrijwillige opname van mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een psychogeriatrische aandoening, zoals dementie. Dijkman: „Die wet kwam tot stand na een lange periode van maatschappelijke verantwoordiging over misstanden in de zorg. Jaren geleden werd een documentaire uitgezonden over Brandon, de jongeman die vastgeketend zat in een instelling vanwege zijn woede-uitbarstingen. Daar is, volkomen terecht, veel maatschappelijke onrust uit voortgekomen.”

In 'de zaak-Brandon' ging de verantwoordiging letterlijk over de vrijheidsbeperking van de 18-jarige jongen met een verstandelijke beperking. Hij had een bewegingsruimte van slechts drie meter.

Sinds de invoering van de wet is het motto in de zorg: 'Nee, tenzij'. Dat betekent dat zorgprofessionals onvrijwillige zorg voor mensen met een verstandelijke beperking zoveel mogelijk moeten voorkomen. „En voor mensen met dementie”, zegt De Kroon. „Dementie komt voor in veel leeftijdscategorieën, maar het treft natuurlijk vooral ouderen. Juist ouderen moet je de ruimte geven om hun leven in de laatste levensfase in te richten zoals zij zelf willen. Los van de Wet zorg en dwang is dat een morele plicht die wij als zorgaanbieders, maar ook als maatschappij, hebben.”

AANVULLEND Dat technologie steeds meer een helpende hand kan bieden in die morele plicht, betekent niet dat nieuwe trends hierin leidend zijn. Integendeel, aldus De Kroon. „Het toepassen van techniek zoals GPS-ondersteuning moet aanvullend zijn. En nadrukkelijk in overleg met de bewoner.” Die zelfregie is de standaard geworden in de zorgverlening aan ouderen, zegt De Kroon. „Zelfregie en daaraan gekoppeld eigen verantwoordelijkheid. Eerder dit jaar is het Hoofdelijnenakkoord Ouderenzorg tot stand gekomen. Hierin staat omschreven dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen. Vervolgens wordt gekeken naar familie: hoe kunnen zij ondersteuning bieden? Maar ook buiten de verwantenkring wordt gekeken naar bijvoorbeeld vrienden of burens die een wandeling of fietstocht met ouderen kunnen maken. Indien nodig kan hulp geboden worden bij het opzetten van een nieuw sociaal netwerk.”

Hoewel dit klinkt alsof wonen in een verpleeghuis het uiterste redmiddel is, is de realiteit genuanceerder, aldus De Kroon. „Natuurlijk kunnen we stellen dat de afgelopen verzorgingsjaren hadden, niet meer realistisch is. Maar het gaat niet alleen om schaarste. We zijn in onze samenleving anders gaan nadenken over de zorg en over zelf- en samenredzaamheid. We geloven dat eigen regie bijdraagt aan het welbevinden. Daarbij bieden wij als zorgaanbieders een thuis aan ouderen als zelfstandig wonen echt niet meer kan.”

Nuance in het debat over ouderenzorg ontbreekt sowieso nogal eens, constateren de zorgbestuurders. Dat het daarbij vaak om geld gaat, ergert Dijkman. „Waar we het nu

Timon Dijkman (linksboven) naast Piet van Steenselen. Ilya Ezlinga zit naast Tamara de Kroon.

Elies Tuhusula

■ Meneer Hazeleger woont in verpleeghuis Neboplus. „Een zorgbehoevende oudere heeft het getroffen met een woonplaats als Barneveld.”

■ Een zorgkompas zoals hier afgebeeld wijst onder alle omstandigheden richting het verpleeghuis.

over hebben, gaat niet om geld. De kwaliteit van de zorg die wij aanbieden is de laatste jaren alleen maar groter geworden, dat garandeer ik je.”

BIJZONDER Het beleid om technologie in te zetten voor de zorg van ouderen met dementie wordt in Barneveld niet alleen omarmd door Neboplus en ENA. Het is niet voor niets dat naast De Kroon en Dijkman ook de bestuurders Ilja Ezinga van zorgorganisatie Norschten, met vijf vestigingen in de gemeente Barneveld, en Piet van Steenselen, manager van verpleeghuis Elim, staan afgebeeld. Dijkman: „Het is sowieso gebruikelijk dat zorgorganisaties in de regio veel samenwerken. Ook in Barneveld is er veel geïnvesteerd door de vier zorgorganisaties om elkaar vaker te treffen en van elkaar te leren. Met elkaar staan we voor de gezamenlijke opgave om kwetsbare ouderen goede zorg te kunnen blijven leveren.” Of deze nauwe samenwerking er ook toe leidt dat ouderen in Barneveld sneller een plek in een verpleeghuis kunnen vinden,

” Zeker op het gebied van zorg voor ouderen met dementie zijn de laatste tijd mooie stappen gezet met technologie. GPS is daar een goed voorbeeld van

is lastiger te zeggen, aldus Dijkman. „In vergelijking met het landelijk gemiddelde is het aanbod in de gemeente groter, schat ik in. Maar het punt is dat het hierbij ook heel vaak gaat om beleving.” De Kroon vult aan: „In de praktijk is het vaak zo dat er plotseling iets voorvalt waardoor het thuis niet meer lukt en iemand acuut zorg in een verpleeghuis nodig heeft. Het kan goed zijn dat wij als zorgaanbieders niet op dat moment niet direct een oplossing voorhanden hebben. In ieder geval niet de gewenste oplossing. En dat is heel vervelend voor de betrokkenen.” Dijkman: „Onderaan de streep denk ik dat een zorgbehoevende oudere het heeft getroffen met een woonplaats als Barneveld. Ook omdat je ziet dat de samenleving hecht is. Omkijken naar elkaar op een gelijkwaardige manier is hier veelvoorkomend. Het zou mooi zijn als we de komende jaren samen verder nadenken over samenwerking voorbij de grenzen van onze eigen verpleeghuizen heen. Zo kunnen we de vrijheid van Barneveldse inwoners nog meer vormgeven.”